

Rising from the Ashes: Contemporary Lessons from Ancient Loss

Rabbi Shmuel Silber (rabbisilber@suburbanorthodox.org)

www.rabbisilber.com

1. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כו עמוד א עמוד ב

בשבעה עשר בתמוז **נשתברו** הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר. ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בהיכל.

2. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כו עמוד ב

בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשניה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר

3. שמות פרק יג פסוק יז

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושבו מצרימה:

17. It came to pass when Pharaoh let the people go, that God did not lead them [by] way of the land of the Philistines for it was near, because God said, Lest the people reconsider when they see war and return to Egypt

4. רש"י שמות פרק יג פסוק יז

כי קרוב הוא – ונוח לשוֹב צֹאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ לַמִּצְרִיִּם. ומדרשי אגדה יש הרבה:

5. אור החיים שמות פרק יג פסוק יז

קרוב הוא פירוש קרוב הוא לרמוז העם מקרוב בא ואין לו חוזק בקדושה.

R. Hayyim b"r Moshe ibn Attar was born in Sali, West Morocco in 1696. In 1741 he arrived in the Land of Israel with a number of his disciples, and after brief stays in Acre and Tiberias, he relocated to Jerusalem where he established a yeshiva for the study of Talmud and Kabala. He vigorously struggled against the Karaites living in Jerusalem at that time. He died in 1743, after having lived in Jerusalem for less than a year.

*****

6. מדרש משלי (בובר) פרשה לא

ד"א אשת חיל מי ימצא. אמרו מעשה היה בר' מאיר שהיה יושב ודורש בבית המדרש בשבת במנחה, ומתו שני בניו, מה עשתה אמו /אמן/, הניחה שניהם על המטה ופרשה סדין עליהם, במוצאי שבת בא ר' מאיר מבית המדרש לביתו, אמר לה היכן שני בני, אמרה לבית המדרש הלכו, אמר לה צפיתי לבית המדרש ולא ראיתי אותם, נתנו לו כוס של הבדלה והבדיל, חזר ואמר היכן שני בני, אמרה לו הלכו למקום אחר ועכשיו הם באים, הקריבה לפניו המאכל ואכל וברך, לאחר שברך אמרה לו רבי [שאלה אחת יש לי לשאול לך, אמר לה אמרי שאלתך, אמרה לו רבין קודם היום בא אדם אחד ונתן לי פקדון, ועכשיו בא ליטול אותו, נחזיר לו או לא, אמר לה בתי מי שיש פקדון אצלו הוא צריך להחזירו לרבו, אמרה לו רבי חוץ מדעתך לא הייתי נותנת אצלו, מה עשתה תפשתו בידה, והעלה אותו לאותו חדר, והקריבה אותו למטה, ונטלה סדין מעליהם, וראה שניהם מתים ומונחים על המטה, התחיל בוכה ואומר בני רבי רבי, בני בדרך ארץ, ורבי שהיו מאירין פני בתורתן, באותה

שעה אמרה לו לר' מאיר רבי לא כך אמרת לי אני צריך להחזיר הפקדון לרבו, אמר, ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך (איוב א כא). אמר ר' חנינא בדבר הזה נחמתו ונתיישרה דעתו, לכך נאמר אשת חיל מי ימצא.

7. שמואל ב פרק יב

יג וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־נָתָן חֲטָאתִי לַיהוָה ס וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־דָּוִד גַּם־יְהוָה הֶעֱבִיר חֲטָאתְךָ לֹא תָמוּת: יד אָפֶס כִּי־נֶאֱמַר נָאֲצַתְּ אֶת־אִיבֵי יְהוָה בַּדָּבָר הַזֶּה גַּם הֵבֵן הַיְלֹד לְךָ מֹות יָמוּת: טו וַיֵּלֶךְ נָתָן אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּגַּף יְהוָה אֶת־הַיֶּלֶד אֲשֶׁר יָלְדָה אֵשֶׁת־אֹורִיָּה לְדָוִד וַיֵּאָנָשׁ: טז וַיִּבְקֶשׁ דָּוִד אֶת־הָאֱלֹהִים בְּעַד הַנָּעַר וַיֵּצֵם דָּוִד צוֹם וּבָא וּלֶן וּשְׁכַב אַרְצָה: יז וַיִּקְמוּ זָקְנֵי בֵיתוֹ עָלָיו לְהַקִּימוֹ מִן־הָאָרֶץ וְלֹא אָבָה וְלֹא־בָרָה אֹתָם לֶחֶם: יח וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיָּמָת הַיֶּלֶד וַיֵּרָאוּ עֲבָדֵי דָוִד לְהַגִּיד לוֹ | כִּי־מָת הַיֶּלֶד כִּי אָמְרוּ הִנֵּה בַּהֲיוֹת הַיֶּלֶד חַי דְּבָרָנוּ אֵלָיו וְלֹא־שָׁמַע בְּקוֹלָנוּ וַאֲיֵךְ נֹאמַר אֵלָיו מָת הַיֶּלֶד וַעֲשֵׂה רָעָה: יט וַיֵּרָא דָּוִד כִּי עֲבָדָיו מְתַלַּחְשִׁים וַיֵּבֶן דָּוִד כִּי מָת הַיֶּלֶד וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־עֲבָדָיו הֲמָת הַיֶּלֶד וַיֹּאמְרוּ מָת:

13. And David said to Nathan: "I have sinned against the Lord." And Nathan said to David, "Also the Lord has removed your sin; you shall not die. 14. Nevertheless, because you have greatly blasphemed the enemies of the Lord by this thing, the child also that is born to you shall surely die." 15. And Nathan departed to his house. And the Lord struck the child that Uriah's wife bore to David, and it became mortally ill. 16. And David besought God on behalf of the child; and David fasted a fast, and he came in and slept lying on the ground. 17. And the elders of his house stood over him to raise him up from the ground; but he would not; neither did he eat bread with them. 18. And it came to pass on the seventh day, that the child died. And the servants of David feared to tell him that the child was dead; for they said, "Behold, while the child was yet alive we spoke to him and he did not hearken to our voices; how then shall we tell him that the child is dead, so that he do [himself] harm?" 19. And David saw that his servants were whispering and he understood that the child was dead; and David said to his servants, "Is the child dead?" And they said "[He is] dead."

8. שמואל ב פרק יב

כ וַיִּקָּם דָּוִד מִהָאָרֶץ וַיִּרְחֹץ וַיִּסָּךְ וַיַּחֲלֵף שְׂמֹלְתּוֹ [שְׂמֹלְתָיו] וַיִּבָּא בֵית־יְהוָה וַיִּשְׁתַּחוּ וַיִּבָּא אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּשְׁאֵל וַיִּשְׁימוּ לוֹ לֶחֶם וַיֹּאכֶל: כא וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו מַה־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָה בְּעַבְדְּךָ הַיֶּלֶד חַי צָמָת וְתִבְּךָ וְכֹאֲשֶׁר מָת הַיֶּלֶד קָמָת וְתֹאכֵל לֶחֶם: כב וַיֹּאמֶר בְּעוֹד הַיֶּלֶד חַי צָמָתִי וְאֶבְכֶּה כִּי אֲמָרְתִּי מִי יוֹדֵעַ יַחַנְנִי [וַחַנְנִי] יְהוָה וְחַי הַיֶּלֶד: כג וַעֲתָה | מָת לָמָּה זֶה אֲנִי צָם הָאוֹכֵל לְהַשִּׁיבּוֹ עוֹד אֲנִי הֹלֵךְ אֵלָיו וְהוּא לֹא־יָשׁוּב אֵלָי:

20. And David got up from the ground, and washed, and anointed himself, and changed his clothes; and he came to the House of the Lord and kneeled; and he came to his house, and he asked and they set bread before him, and he ate. 21. And his servants said to him: "What is this thing that you have done? For the live child you fasted and wept, but when the child died, you got up and ate bread?" 22. And he said, "While the child was yet alive, I fasted and wept, for I said, 'Who knows? Perhaps the Lord will be gracious to me, and the child will live. 23. But now [that] he is dead, why should I fast? Can I bring him back again? I shall go to him, but he will not return to me."

*****

9. דברים פרק כה

(יז) זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עֲמֹלֶק בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: (יח) אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדֶרֶךְ וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל הַנַּחֲשִׁלִּים אַחֲרֶיךָ וְאֵתָה עֵיף וּיָגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים: (יט) וְהָיָה בַּהֲנִיחַ יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל אִיבֶיךָ מִסְבִּיב בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ תִּמְחָה אֶת זָכֹר עֲמֹלֶק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח: 17. You shall remember what Amalek did to you on the way, when you went out of Egypt, 18. how he

happened upon you on the way and cut off all the stragglers at your rear, when you were faint and weary, and he did not fear God. 19. [Therefore,] it will be, when the Lord your God grants you respite from all your enemies around [you] in the land which the Lord, your God, gives to you as an inheritance to possess, that you shall obliterate the remembrance of Amalek from beneath the heavens. You shall not forget!

10. שו"ת ממעמקים הקדמה לחלק ג'

Ⓐ בפרשת זכור נאמר : „זכור את אשר עשה לך עמלק . . . והיה בהניח ה' אלקיך לך . . . לא תשכח". שני ציוויים ציוותה לנו התורה בפרשה זו, ציווי אחד „זכור את אשר עשה לך עמלק", וציווי שני „לא תשכח". ויש להבין ולדעת מה הם שני הציוויים הללו שחתורה ציוותה עלינו בשינוי לשון, ציווי אחד בלשון של זכירה וציווי שני נוסף בלשון של „לא תשכח".

Ⓑ אכן העניין הוא פשוט עד מאוד, כשהתורה מצווה עלינו „זכור את אשר עשה לך עמלק", בטוחה היא התורה שזכור נזכור את הדבר, כי היאך אפשר שלא לזכור את הימים הללו, ימים של אימה ופחד של הרג ושמד, ימים של מחנות הסגר ומכלאות גיטו, ימים של כבשני אש, של הרג חמוני במכונות יריה וקבורות חיים של אלפי אלפים נאהבים ונעימים שבחייחם ובמותם לא נפרדו, היאך אפשר שלא לזכור את מחנות ההשמדה, אושפיץ טרבינקה, מאידאנק, „המבצר התשיעי" ע"י קובנא ששם חוצאו להורג, פאנאר - ובאבי-יאר ועוד כהנה וכהנה שהגרמנים ימ"ש חקימו בכל ארצות אירופה בהם נשרפו נהרגו ונתנקו אחינו ואחיותינו הקדושים הי"ד.

Ⓒ בטוחה היא התורה שזכור נזכור „את אשר עשה לנו עמלק", כי חוק טבעי הוא הדבר, כי היאך אפשר שלא לזכור את כל אימת חזוועה שתחיה הגרמנית עשתה לנו, אולם התורה מוצאה לנחוצ לחוסיף לנו ציווי נוסף, והציווי הזה בא דווקא לאחר „והיה בהניח ה' אלקיך לך", התורה יודעת כי לאחר שה' יניח לנו. וכל אחד משרידי אש התופת של מחנות השמד, כל אחד מהאודים המוצלים מאש, יתחילו לתקים מחדש את הריסות חייהם, הם יבנו להם בתים חדשים ויקימו משפחות חדשות, הם ישלחו במסחר ידיהם ובכל חרושת מלאכה, הם יתחילו לראות ברכה במעשי ידיהם ויתחילו לאכול מטובן של הארצות החדשות בהן מצאו מפלט ומנוח לאחר כל מה שעבר עליהם, הם יתחילו לא רק לאכול מטובן של הארצות הללו, אלא גם לשבוע מהיי המותרות שלהן, ואז . . .

אז... יודעת התורה, שהאודים המוצלים הללו שרידי האש, יתאמצו בכל מאמצי כוחם להעביר קו על כל מה שעבר עליהם, הם יתאמצו שלא לזכור מה שקרה רק לפני שתי עשרות של שנים, פורה של שכחה ישתלט עליהם וכל אחד יאמר לנפשו, מה בצע בי תזכרנו, את חרופה הגרמני משנות המלחמה, הלא עכשיו עולם חדד יבנה, עולם אחר, שגרמניה זו שהביאה חרס וחורבן לעולם, היא עצמה משמשת יתד ומנה במקהלת הארצות שומרות החופש

והדימוקרטיות, נשיאי וראשי ממשלה של העמים שאותם היא נלחמה ותכריעה את מיטב בנייהם לשגשג בשדות הקטל והקרב, משגימים עכשיו למתחה ומצפים למותא מיה, הם מצפים ומיחלים שאחריו עוזת ינן עליהם מתשכנת המאוימת עליהם ממזרח... ואם כך...
לזאת ציוותה עלינו התורה, לא תשכח... "בהנחה ה' אלקיך לך", אז, הוחר והשמר שלא תשכח מה שעוללו לך הגרמנים הרוצחים הללו, דווקא אז בזמן המנוחה והשוב עלול אתה לשכוח מה שהם עשו לך, ולכן בא חזווי המופת הזה, לא תשכח."

11. תהלים פרק כב

(ב) אלי אלי למה עזבתני רחוק מישועתי דברי שאגתי:

2. My God, my God, why have You forsaken me? [You are] far from my salvation [and] from the words of my moaning.